

İbni Sîrîn'den Tercüme Edilen Bir Rüya Tabîr-Nâmesi

Doç. Dr. İlyas KAYAOKAY

Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eski Türk Edebiyatı ABD.

kayaokay_2323@hotmail.com, ORCID: ID: 0000-0001-8544-2307

ÖZET

Edebiyatımızda rüyaların yorumları hakkında yazılan eserler “tabîr-nâme” adıyla anılmaktadır ve çoğu, Arapça bazı eserlerden tercüme mahiyetindedir. Özellikle Basralı İbni Sîrîn'in (ö. 729) *Ta'birü'r-rüyâ* adlı eseri, Türkçeye tercümesi en çok yapılandır. Ekseriyeti mecmualar içerisinde, mensur, günümüz insanının bile kolayca anlayabileceği bir dille yazılan bu metinlerde, görülen rüyaların ne manaya geldiği, rüyanın tersine dönmesi için yapılması gerekenler, rüyanın gelecek açısından hayır mı şer mi olduğu edebî gâyeden arınmış üslupla kısaca izah edilir.

Yazma eser kütüphanelerinde, bu türden yüzlerce eser kayıtlıdır. Literatürde adı geçmeyen bir tabîr-nâme de bu makalenin konusunu teşkil etmektedir. Söz konusu mütercimi bilinmeyen eser, İbni Sîrîn'den tercüme edildiği anlaşılan muhtasar bir tabîr-nâmedir. Ne zaman yazıldığı belirtilmeyen metnin, Eski Anadolu Türkçesi devrinin son dönemlerine doğru, 15-16. asırlarda yazılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Tabîr-nâmede, “eger ... görse” kalıp ifadesiyle çeşitli olasılıklarla birlikte 300 civarında rüyanın tabiri yapılmıştır. Çalışmamızda, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu, 06241-001 yer numarasıyla kayıtlı 27 varaklık bir mecmuanın 1b-5b yaprakları arasında kayıtlı olan bu tabîr-nâmenin tanıtımı, incelemesi ve Arap harflerinden Latin alfabesine aktarımı yapılarak araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İbni Sîrîn, rüya, tabir, tercüme, Eski Anadolu Türkçesi.

A DREAM TABÎR-NAMAH TRANSLATED FROM IBN SÎRÎN

Abstract

The works on the interpretation of dreams in our literature are known as “tabîr-namah” and most of them are translations from some Arabic works. In particular, the work *Ta’bîrû’r-rü’yâ* by Ibn Sîrîn (d. 729) of Basra is the most widely translated into Turkish. These texts, most of which are written in prose in a language that even today's people can easily understand, briefly explain the meaning of dreams, what to do to reverse the dream, and whether the dream is good or bad for the future in a style free of literary intentions. There are hundreds of such works in manuscript libraries. A tabîr-namah, which is not mentioned in the literature, is the subject of this article. The work in question, whose translator is unknown, is a brief tabîr-namah apparently translated from Ibn Sîrîn. It is estimated to have been written in the 15th-16th centuries, towards the end of the Old Anatolian Turkish period. In the tabîr-namah, the phrase “if ... sees” is used to describe around 300 dreams with various possibilities.

In our study, this tabîr-namah, which is recorded between leaves 1b-5b of a 27-variety mecmua registered in Süleymaniye Library, Hacı Mahmud Efendi Collection, 06241-001, has been introduced, analyzed and transferred from Arabic letters to Latin alphabet and presented to the use of researchers.

Keywords: Ibn Sîrîn, dream, interpretation, translation, Old Anatolian Turkish

GİRİŞ

Arapça ta’bîr kelimesi; “düş yormak, yaş akıtmak, sudan veya başka yerden geçmek” manalarına tekabül eden “abr” kökünden müştak olup “İsmâîl Hakkı Bursevî tarafından, *uykuda görülen hayalî şekillerden (sûret), dıŖta meydana gelen enfûsî ve âfâkî durumlardan örneklere sahip şekillere geçmek* diye tanımlanmıştır” (Gökyay ve Serdaroğlu, 2010: 331). Rüya¹ tabîr etmek bir ilimdir ve muabbirlerin piri (Balaban, 2014: 115) olan Hz. Yusuf’un tabir ettiği rüyalar, Kurân’da anlatılmaktadır. Türk edebiyatında, rüyaların yorumları hakkında yazılan eserler “tabîr-nâme” adıyla anılmaktadır ve çoğu Arapça bazı eserlerden tercüme mahiyetindedir. Özellikle Basralı İbni Sîrîn’in (ö. 729) *Ta’bîrû’r-rü’yâ* ve Caferî mezhebinin kurucusu Cafer es-Sâdık’ın (ö. 765) *Kitâb fî ta’bîrî’r-rü’yâ* adlı eserleri, tercümesi en çok yapılan eserlerdir. “Hz. Peygamber’in, Hz. Yûsuf ve Hz. İbrahim’in rüyalarıyla alakalı Kur’an’da ayetlerin bulunması, İslam kültüründe rüya kavramının ve rüyaların yorumlanmasında etkili olmuş ve bu durum müstakil eserlerin hazırlanmasına kaynaklık etmiştir, denilebilir” (Elbir ve Uludüz, 2019: 462).

¹ Rüya kavramı üzerine pek çok çalışma yapıldığından ayrıca burada irdelenmeyecektir (Sarıkaya, 2017).

Fal-nâme, segir-nâme vb. “geleceği bilme arzusundan” (Tören, 2010: 415) tezahür diğer bazı edebî türlerde olduğu gibi bu metinlerin de genellikle müellifi/ mütercimi meçhuldür. Ekseriyeti mensur, çok sarîh bir Türkçeyle yazılan bu eserlerde, görülen rüyaların ne manaya geldiği, rüyanın tersine dönmesi için yapılması gerekenler, rüyanın gelecek açısından hayır mı şer mi olduğu, edebî gâyeden arınmış üslupla kısaca izah edilir. Bu türün müstakil ilk numunelerine 14. asırda rastlıyoruz ve günümüze kadar da devam ederek gelmiştir. Umumiyetle mecmualar arasında kayıtlı olan tabir-nâmeler; “tabirât-ı vâkıat, tabirât-ı rüya, rüya-nâme, vâkıa-nâme, hâb-nâme ve düş-nâme adlarıyla da anıl[maktadır]” (Balaban, 2014: 115). *Tüş tabîr-nâmesi* gibi (Baştürk, 2008) Çağatay Türkçesiyle yazılmış eserler de vardır. Ahmed-i Dâî'nin (ö.1421'den sonra) *Tercüme-i Kitâbü't-ta'bir*'i, Niyâzî-i Mısri'nin (1618-1694) *Ta'birâtü'l-Vâkı'at*'ı, edebiyatımızda bu türdeki müellifi bilinen en meşhur eserler olup genellikle mutasavvıfların bu tarzda eserler verdiği müşahede edilir.

Türk edebiyatındaki tabîr-nâme türüne dikkat çeken ilk ciddî çalışmaların başında, Arzu Erdoğan'ın 1993 yılında tamamladığı, “*Türkçe Rüya Tabir-nâmeleri ve İbni Sîrîn'den Tercüme Edilen Bir Tabir-nâme*” adlı yüksek lisans tezi gelmektedir. Yazma eser kütüphanelerinde pek çok tabîr-nâme nüshası mevcuttur. Bazı çalışmalarda, birbirini tekrar mahiyetinde de olsa, bu metinlerin bir katalogu çıkartılmıştır. En kapsamlı katalog ise, 106 yazma tabîr-nâme nüshasını ihtiva eden Balaban'ın (2014: 119-126) makalesidir. Şüphesiz yeni metinlerin kataloglanma sürecini tamamlayarak kütüphanelere girmesi, yeni çalışmaları da elzem kılmıştır. Pek çok bilinmeyen tabîr-nâme nüshasını hâvî, kapsamlı bir çalışma da Ece Ceylan tarafından hazırlanan “*Klasik Türk Edebiyatında Tabîr-nâmeler*” adlı doktora tezi olup birkaç sene içinde tamamlanacaktır.

Akademik neşriyatlardaki kataloglarda adı geçmeyen, bilinmeyen bir tabîr-nâme de tarafımızca bulunmuştur. Söz konusu metin, İbni Sîrîn'den tercüme edildiği anlaşılan muhtasar bir tabîr-nâmedir. M. 654 yılında Basra'da doğan İbni Sîrîn (daha fazla bilgi için bkz. Yücel, 1999: 358-359), ilk dönemlerde daha çok muhaddis ve fakih olarak tanınmış, sonraki dönemlerde ilk muabbirlerden biri olarak anılmış ve bu sahada muteber olmuştur. Onun *Ta'birü'r-rüyâ* adlı kitabı, edebiyatımızda çokça tercüme edilmiştir. Bu metinlerden bazıları yayımlanmıştır (Erdoğan, 1993; Tabak, 1999; Bahadır, 2017; Otugüzel, 2018; Elbir ve Uludüz, 2019).

Makalemizde literatüre geçmemiş, yeni bulunan bir İbni Sîrîn tercümesinin tanıtımı ve incelemesi yapılarak mezkûr tabîr-nâme tercümesinin Arap harflerinden Latin alfabesine aktarımına yer verilecektir.

1. TABÎR-NÂME TERCÜMESİNİN TANITIMI

İbni Sîrîn'den tercüme mezkûr rüya tabir-nâmesi, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu, 06241-001 yer numarasıyla kayıtlı 27 varaklık bir mecmuanın 1b-5b yaprakları arasında kayıtlıdır. Akabinde Süleyman Çelebi mevlidi ve sonrasında da yine İbni Sîrîn'den tercüme edildiğini düşündüğümüz baş tarafı eksik bir rüya tabir-nâmesi daha bulunmaktadır. Kağıt rengi ve yazı tipi farklı olan bu tabir-nâme, muhtemelen dijital ortama aktarılırken sehven mecmuaya dahil edilmiştir. Zira mecmuanın başında sadece iki eserin yer aldığı belirtilmiş ve H. 1261/ 1845 tarihi parantez içinde yazılmıştır. Bu tarihin de sonradan ilave edildiği, mecmuanın istinsah tarihi olmadığı açıktır. Zira metinlerin dil özellikleri, 19. asırdan ziyade Eski Anadolu Türkçesi devrini yansıtmaktadır.

Eserin ne zaman ve kim tarafından istinsah edildiği bilinmediği gibi -türün çoğu örneğinde olduğu gibi- mütercimi hakkında da bilgi yoktur. Başlık ve “eger” kelimesi, kırmızı mürekkeple yazılıdır ve kırmızı cetvelli her sayfada, nesih hatlı 21 satır bulunmaktadır. Noktalarla minareler çizilerek cami şekli verilmeye çalışılan ser-levhada, başlık belirtilmiştir. “Hâzâ Kitâb-ı İbnî Sîrîn” başlığı altında “Hâzâ Ta‘bîr-nâme Budur ve Bi-hi” denilerek İbni Sîrîn'den tercüme olduğu ima edilmiştir. Mensurenin başında kısa bir izah mevcuttur:

“Bilgil ki bu ta‘bîr müdevven kitâblardan ihrâc olunup ‘Arabîden Türkiyye tercüme olındı. Tâ kim vakt-i hâcetde nazar idüp görilen rü‘yânuñ ta‘bîr[i] eyü ise Hâk Te‘âlâ Hazretlerine hamd [u] senâ eyleye. Eger yaramaz ise ihtirâz idüp şadağa vire.”

Metnin ilk kelimesinden (bilgil) yazıldığı dönemini çıkarabilmek mümkündür. II. tekil şahıs emir eki olan “-gıl/gil”, Eski Anadolu Türkçesi devrine ait eskicil bir ektir. En belirgin kelimeler ise “şâd” ve “ümid” kelimesi olup tüm geçtiği yerlerde Eski Anadolu Türkçesi devrindeki gibi “şâz” ve “ümîz” şeklindedir. Metinde; “dükeli”, “karañu”, “ağuz”, “edik” gibi pek çok arkaik kelime de göze çarpmaktadır. Yine “kayğu”, “eyü”, “eylük” “çalğu”, “kapu”, “yazu”, “açuk”, “bağlu” örneklerinden de anlaşılacağı üzere, ek ve kelimelerde -devrin özelliğine uygun olarak- yuvarlak ünlüler hâkimdir.

Balaban'ın ifade ettiği üzere “bâb” esasına dayalı üç çeşit tabîr-nâme tertibi vardır². Bu metin üç tür tertipten uzak olup mensur segir-nâme/ihtilâc-nâme metinlerindeki gibi tertip edilmiştir. Bu eserle, tabîr-nâme türüne yeni bir tertip tarzı daha eklenmektedir. Esasında yazma nüshalarda böyle tertip edilmiş örnekler karşımıza çıkmaktadır. Bu muhtasar tercümede, söz fazla uzatılmadan segir-nâmelerdeki gibi “eger... görse/yise” kalıbıyla, rüyanın müsbet mi menfî mi olduğu birkaç cümleyle izah edilmektedir. Rüya da görülen nesne, hayvan, şahıs ve durumlar için yapılan tabirler, fazla ayrıntıya inmeyen genel yorumlardır.

Metinde 182 farklı rüyanın tabiri yapılmış olup çeşitli koşul ve kombinasyonlara bağlı olarak sayı artmaktadır. Mütercim tek cümlede aynı kategorideki birden fazla unsuru sıraladığından rüya çeşidi 300'e kadar çıkmaktadır. Misal rüyada kadının ay (kamer) görmesi farklı, erkeğin görmesi farklı tabir edilmiştir. Yine rüyada suya düşmek, suyun bulanık yahut berrak olmasına göre iki farklı manaya sahiptir. Ehil olan ve olmayan bir kimsenin rüyada minbere çıktığını görmesi de ayrı ayrı tabir edilir. Kötü bir insan ile salih bir insanın, rüyalarında padişah yahut kadı görmesi, farklı şekilde yorumlanmıştır. Rüya da ayva görmek yahut koklamanın iki farklı vakte göre yorumu vardır. Aynı tabir mavi renk için de geçerlidir. Kış günü ve yaz günü görmek, farklı anlamlara delalet eder. Tüm rüya tabir-nâmelerinde olduğu gibi, bir şeyin vaktinden evvel olması menfî karşılanmıştır. Yine rüyada gülmek ve ağlamak örneklerinde görüldüğü gibi; bazı iyi hâlleri görmek kötüye, bazı olumsuz hâlleri görmek de iyiye yorumlanmıştır.

Mütercim, en başta da belirttiği gibi, görülen rüya olumsuz da olsa tövbe, istiğfar ve sadaka ile tersine dönebileceğini söyler. Bu durumu; rüyada padişah, kadı görmek, ayağın bağlı görünmesi ile alakalı tabirlerde müşahede ediyoruz. Bazı rüyalar hakkında yapılan yorumlar ise tabirden ziyade uyarı ve nasihat niteliği taşır. Rüya da ölü bir kimsenin yiyecek istemesi, eşekten düşmek,

²“Birinci tür bâb sisteminde heceleme sistemi kullanılmıştır. Buna göre, rüyada görülen bir şeyin ismi alfabetik sıraya göre dizilmiş kelimelerde aranılır. Arap harflerine göre dizilmiş bu yapıda hece sistemi kullanılmıştır. Mesela pınar gören bir kişi be bâb'ına bakacaktır.

İkinci tür bâb sisteminde ise, rüyada görülen bir madde, cins ve türüne göre sınıflandırılmıştır. Görülen bir varlık, ilgili bir bâb'da, o maddeyle ilgisi bulunan diğ er varlıklar ise o bâb altındaki fasıllarda yorumlanmıştır. Örneğin rüyasında pınar gören bir kişi eserin denizler ve sularla ilgili faslına bakacaktır.

Üçüncü tür bâb sisteminde ise sadece bâb'lar var, altında fasıllar yoktur. Bu tür tabirnamelerde ise görülen madde ilgili bâb'da bulunmaktadır. Mesela, pınar gören kişi eserin deniz, ırmak, pınar, sarnıç, gemi ile ilgili bâb'ına bakmalıdır” (Balaban, 2014: 117-118).

başını açık görmek durumları için tabir yapılmaz ve kişinin canı için sadaka vermesi, tövbe etmesi istenir ki bu rüyaların menfî olduğu sonucu ortaya çıkar.

Bazı rüyaların tabirinde ise hem olumlu hem olumsuz durum vardır. Misal çıplak katıra binmenin tabiri için “bir ‘avret ala lākin oğlu, kızı olmaya” denilir. Rüyada tavla ve satranç oynamak hakkında da iki taraf için tabir yapılır. Karşı oyuncunun düşmanına karşı galip olacağı söylenirken rüyayı görenin de batıl bir iş işleyeceği ifade edilir.

182 rüya tabirinden %25’i yani 46’sı, kötüye yorumlanan rüyalardır. Rüyada cehennem görmek, cehennem yiyeceğinden yemek, kara yerler, çöl görmek, mürekkep görmek, kaptansız gemi içinde olmayı görmek, içine düşülen suyun bulanık olduğunu görmek, karanlık görmek, ateş görmek, ehil olmayan kimsenin minareye, minbere çıktığını görmesi, evinde düğün, çalgı görmek, kendini hamamda görmek, kötü bir şey kokladığını görmek, ehl-i fesadın padişah veya kadı görmesi, ölünün yiyecek istemesi, eşekten düştüğünü görmek, keçi etinden yediğini görmek, ayı, kurt, aslan, kedi ve köpek görmek, yılan çıyan ve akrep görmek, ejderha ve porsuk görmek, domuz görmek, domuz eti yemek, sinek, karınca ve pire görmek, boynunu incelmış görmek, kendi başını kesilmiş görmek, ağzını, dilini, ayağını bağlı görmek, dilin uzadığını görmek, alt dişlerin çıktığını görmek, başını açık görmek, kendini kör görmek, gülmek, hapse düştüğünü, boynunda zincir olduğunu görmek, yaş ağacın kurduğunu görmek, vakitsiz ayva veya ayvayı kokladığını görmek, ceviz, badem ve zerdali yediğini görmek, soğan, sarımsak ve karanfil görmek veya bunları yediğini görmek, şarap içtiğini, sarhoş olduğunu görmek, kırık yüzük görmek, kızıl, sarı ve siyah giydiğini görmek ve yaz vaktinde mavi giydiğini görmek, olumsuz şekilde tabir edilen rüyalardır.

Menfî rüyaların tabirinde; “kaygu, gam, gussa, zahmet çekmek”, “hasta olmak”, “küfür, azgınlık, musibete ve gurbete düşmek”, “haram mal eline geçmek”, “borca girmek ve darlık çekmek”, “hakir ve kafir olmak”, “zulüm görmek”, “günah işlemek”, “ağlamak”, “dini zayıf olmak”, “mertebesinden düşmek” gibi genel ifadeler kullanılır. Yalnızca bir iki tabirde genel kalıpların dışına çıkılır. Örneğin rüyada, alt dişlerinin çıktığını gören kimsenin annesinin vefat edeceği bildirilir.

Üç tabirde ise müsbet yahut menfî bir durum görülmez. İnsanın rüyasında kendini havada uçar şekilde görmesi ile katıra binmek veya görmek “sefere gitmek” olarak tabir edilir. Yine çekirge görmek, o vilayete asker geleceğine delildir. Lakin bu askerin düşman mı yahut vatan askeri mi olduğu belirtilmez. Rüyada tavuk eti yemek tabirinde de mütercim açısından hoş karşılanan ancak İslam dini anlayışına aykırı bir durum vardır.

182 rüya tabirinin %68'i yani 124 kadarı müsbet bir manaya sahiptir. Daha evvel belirttiğimiz gibi aynı kategoriden birden fazla unsur, tek cümlede zikrediliği için bu sayı daha da artmaktadır. Olumlu olarak görülen rüyalar şunlardır:

Allah'ı görmek, Hz. Muhammed'i görmek, kâfir, sultan, geda, maḥbub, kul, hasta, ferîşteh (melek), uçmak (cenneti) görmek, uçmak yemişinden yediğini görmek, kıyamet koptuğunu görmek, arş-ı 'azîmi görmek, ayı, güneşi, yıldızı görmek, kar, yağmur, yüce dağlar, kum, kaya, kerpiç, kireç, kiremit görmek, Mushaf-ı şerîf, kitab görmek, Kur'ân okuduğunu görmek, divît, kalem görmek, yazı yazdığını görmek, sultanlığa layık kimsenin deniz görmesi veya suyundan içtiğini görmesi, akar su görmek, duru suya düştüğünü görmek, nûr görmek, karanlıktan aydınlığa çıktığını görmek, elinde yanmış meş'ale vs. görmek, şehir, hisâr, kale, câmi', mescid görmek, mescidde namâz kıldığını görmek, ehli ise minbere, minâreye çıktığını görmek, ev, köşk, sarây, kapı görmek, açık kapı görmek veya kapı açtığını görmek, kendini hamâmdan çıkmış görmek, bâğ, bâğçe, bostân görmek, misk, 'amber, gül, reyhan kokladığını görmek, kılıç, kalkan, cübbe, cevşen görmek, salih kimsenin pâdişâh, kâdî görmesi, kadın görmek, anneyi, babayı görmek, nikâh düşmeyen kadınlarla cimâ' eder görmek, meyyite (ölüye) cimâ', hayvâna cimâ' kendi karısına cimâ', oğlana cimâ' eder görmek, kadının kendini cimâ' eder görmesi, gusl abdesti aldığını görmek, ölüyü dirilmiş görmek, kendini ölmüş görmek, ölüyü güler ve ağlar görmek, ölünün, diriye bir nesne verdiğini görmek, uçan kuşlar görmek veya aşlarından yediğini görmek, ata bindiğini veya etinden yediğini görmek, eşek, deve, fil görmek veya binmek, su sığırı görmek, köpeğe, öküze bindiğini görmek, öküzün altından alındığını görmek, inek, buzağı, keçi, geyik, tavşan, kurbağa, bal arası, bit görmek, koyun, kuzu, oğlak, balık görmek veya etlerinden yemek, koyunu boynundan getirdiğini, kurban edildiğini görmek, keçi, koyun başları görmek, ayı, kurt, aslan, kedi, köpek, yılan, çiyân, akreb öldürdüğünü görmek, saçını kesilmiş görmek, başını, sakalını yolunmuş görmek, üst dişlerin çıktığını görmek, dışın çıkıp ele düştüğünü görmek, kendini yalın ayak görmek, büyük zeker, güçlü zeker görmek, ağladığını, burnunun kanadığını, donuk yüzlü olduğunu görmek, insan, hayvan, dost ve akrabayı öldürdüğünü görmek, hapisden çıktığını görmek, kendini yüksek görmek, semirmiş görmek, tırnaklarını kestiğini, burnunu süzdüğünü görmek, necis üstüne oturduğunu veya bulaştığını görmek, işeyip, idrar yaptığını görmek, mushaf, kitap üzerine, mihraba işediğini görmek, kuru ağacın yaprak çıkardığını görmek, meyvelerden; incir, zeytin, nar, elma, armut, inab, hurma, şeftali, üzüm, kavun, karpuz, kiraz görmek veya bunlardan yediğini görmek, zamanı ise ayva görmek veya kokladığını görmek, koz (ceviz) ağacı

görmek, buğday, dane hububat vs. görmek, ekmek görmek yahut yediğini görmek, aguz, süt görmek, bal, helva, şeker, tatlı görmek veya yediğini görmek, mücevher, akçe görmek, altın yüzük taktığını görmek, yeşil ve kış günü ise gök (mavi) rengi giydiğini görmek, dülbend ve tac giydiğini, kuşak kuşandığını görmek, edik, papuc, mest, yaşmak görmek veya giydiğini görmek ve son olarak da günah ve iyilik görmek hayra alamettir.

Metinde yer alan tüm tabirleri daha net görmek için tablo hâline getirdik. İleride yapılacak mukayeseli çalışmalara da kolaylık sağlaması için tabirin orijinali koymayı uygun gördük.

Rüyada Görülen	Tabirin Gerçekleşmesi İçin Şart	Rüyanın Tabiri
Tanrı		cehennemden âzād olup uçmağa dāhil ola. Dünyāda māl vü ‘izzeti arta.
Kâfir		Müslimān ola
Sultan		‘ādil ola
Geda (Kul)		bāy ola
Maḥbub		ḫalāş bula.
Kul		âzād bula
Hasta		şifā bula.
Hız. Muhammed	yoḥsul ise	her ne işe niyyet iderse rāst gele, bāy ola. Vaṭanına selāmet iriše ḫayḡudan âzād olup ḫurtıla şādān u ḫandān ola.
	ḡurbette ise	
Feriştah (melek)		ḫelāl māl eline gire vü oḡlu vü kıızı çok olup şāz ola
Uçmak (Cennet)		cümle murādına irişüp dükeli ḫayḡudan âzād olup ḫurtıla
Uçmak yemişinden yemek		mīrās yiye.
Cehennem		Taḡrı’dan ḫışm iriše.

İbni Sîrîn'den Tercüme Edilen Bir Rüya Tabîr-Nâmesi

Cehennem yiyeceğinden yemek		haram māl eline gire.
Kıyamet kopması		cümle korkulardan emîn ola.
Arş-ı 'azîm		riyâset ü ni'met ü rif'at bula.
Ay	Erkek ise	vezîr ola vü kenz ü 'avret ü oğlan devlet bula
	Kadın ise	ere vara.
Güneş		salâtanat ü riyâset ü 'ilm ü 'adâlet bula.
Yıldız		ululuk bula, sözi mesmû' ola.
Kar, yağmur		ni'met, bereket bula.
Yüce dağlar		ulu kişilere irişüp düşmene zafer bula, kayğudan kurtulup şâz ola.
Kara yerler, çöller		kayğu vü gam u guşsa çeke.
Kum, kaya, kerpiç, kireç, kiremit		endişe ile helâl māl eline gire.
Mushaf-ı şerîf, Kitab		mîrâs yiye, helâl māl eline gire.
Kur'ân okumak		devlet ü sa'âdet ü 'izzet ü rif'at bulup ömri uzun ola.
Divît, kalem		'avret ala, hâkim olup istikâmet ile il vilâyet zâbihi ola.
Mürekkebi		kayğu vü guşsa çeke.
Yazı yazmak		düşmenine zafer bula, cemî' korkulardan emîn ola.
Deniz görmek veya suyundan içmek	sultânlığa lāyık ise	sultân ola.
	degil ise	cümle murâdına irişe vü kayğudan kurtulup şâz ola.
Gemi içinde olmak	geminüñ hünkârı olmasa	işi bağlanup gam u guşsa içinde kala.
Akar su		aķar şudan māl u ni'met bulup maķşûdına irişe.
Suya düşmek	şu durı olsa	guşşadan kurtıla şâz ola.

şu bulanık ise

ğuşşaya düşe.

Nûr	Müslimânlık ü toğrulık ü hidāyet bula.
Zulmât (Karanlık)	küfr ü dālālet ü azğunluğ bula.
Karanlıktan aydınlığa çıkmak	borcî var ise ödeye, azğunluğdan kırtıla
Ateş	zahmet ile harām māl eline gire. Ba‘zılar şavaş ide dimişler.
Elinde yanmış meş‘ale vs.	korkudan emîn ola oğlı toğa vü eline māl gire.
Şehr, Hisâr, Kale, Câmi‘, Mescid	eylüge vü ni‘mete irişe.
Mescidde namâz kılmak	iki cihānda ‘azîz ola.
Minbere, minâreye çıkmak	ehli ise gāyet eyüdüür hürmete vü ululığa vü riyāsete delîldür. ehli degül ise bir iş işleye ki halk içinde nā-mağbûl ola.
Ev, köşk ve sarây	bir bâý ‘avret ala mālî ziyāde ola veyā oğlı toğa.
Kendi evinde düğün, misafirlik, çalgı	ol eve muşîbet gire.
Kapı	dirliği vü rûzgārı hoş ola.
Açık kapı görmek veya kapı açmak	işi yûriye vü günden güne vakti hoş ola.
Kendini hamâmda görmek	borca gire gûşşa çeke.
Kendini hamâmdan çıkmış görme	borcu ödeyü gûşşadan kırtılup şāz ola.
Bâğ, bâğçe, bostân	kulı vü câriyesi çok ola.

İbni Sîrîn'den Tercüme Edilen Bir Rüya Tabîr-Nâmesi

Misk, 'amber, gül,
reyhan koklamak

māl eline gire.

Yaramaz (fena) nesne
görüp koklamak

ķayguya düşüp ğuşsa çeke.

Kılıc, kalkan, cübbe,
cevşen

ķuvveti artup ululık bula düşmene ğālib ola.

Pâdişâh, kâdî

gören kimse
şālih ise

mālî 'izzeti artup meşhūr kişi ola.

ehl-i fesād ise

padişah ise zindāna düşse zaḥmet çeke

Kadın

'ömri uzun ola vü dünyā eline gire.

Ata, ana

şefķati, merḥameti ziyāde ola.

Nikah düşmeyen
kadınlarla cimā'

anlardan eylük göre.

Meyyite (ölüye) cimā'

ulu mertebeye yitişe.

Hayvāna cimā'

işi iyi olmaĝa delîldir.

Kadın cimā' iderse

devleti olup ni'met şāhibi ola.

Kendi karısına cimā'

ümîd itdügi eline gire.

Oĝlana cimā'

büyük kişiden eylük görüp ni'mete irişe.

Gusl etmek

borcî dar ise ödeye ķayĝudan āzād ola, belādan
emîn ola.

Ölüyi dirilmiş görmek

murādın ü maķşūdın bula.

Kendini ölmüş görmek

'ömri uzun ola.

Ölüyü güler görmek

ĝuşsa vü ĝamdan emîn ola.

Ölüyü ağlar görmek

ol ağlayana rahmet olmuş ola.

Ölünün, diriye bir
nesne virmesi

bir nesne eline gire.

Ölünün bir yiyecek
istemesi

cānı içün şadaķa vireler.

Kendini havada uçar görmek	uzak sefere gide.
Uçan kuşlar görmek veya aşlarından yemek	vilāyet şāhibi ola murād hāşıl ide.
Tavuk eti yemek	bir kızuñ bekāretin zā'il idüp şafālar bula.
Ata binmek	'izz ü cāh ululuğ bulup cemī' maqşūdına iriše.
At eti yemek	pādişāh tarafından murādı hāşıl idüp māl eline gire.
Katır görmek veya binmek	sefere gide.
Çıplak katıra binmek	bir 'avret ala lākin oğlı, kızı olmaya.
Eşek görmek veya binmek	devlet ü sa'ādet aña yār ola.
Eşekten düşmek	'ibādete meşğūl olup şadağa virmek gerekdür, ecel korkusu vardır.
Deve görmek veya binmek	hoş bir 'avret alup ni'met bula.
Fil görmek veya binmek	pādişāhlığa lāyık ise degil ise pādişāh ola mertebeler bula.
Su sığırı görmek	beglere yakın ola.
Köpeğe binmek	bir yirün begligin aña vireler.
Öküze binmek	pādişāha yakın ola.
Öküzü altından almak	muşibetden ma'zūl ola.
İnek, buzağı görmek	rızk kapısı açıla.
Koyun	ehibbāsi çok ola.
Koyunu boynunda getirmek	rızkı ziyāde ola.
Koyun kurbân	belālardan emîn ola.

İbni Sîrîn'den Tercüme Edilen Bir Rüya Tabîr-Nâmesi

Koyun eti yemek	bir 'avret sebebiyle ni'met bula.
Kuzu, oğlak görmek veya etlerinden yemek	bir miqdâr ni'met bula.
Keçi	rızkî çok ola.
Keçi etinden yemek	haste ola.
Keçi, koyun başları	'ömri uzun olup ni'mete irişe.
Geyik, tavşan	ni'met bula.
Ayı, kurt, aslan, kedi, köpek görmek	düşmânı var ise hâzer eyleye ki bunlar âşikâre düşmendür.
Ayı, kurt, aslan, kedi, köpek öldürmek	düşmânlarına zafer bulup gâlib ola.
Yılan, çıyan, akreb vs. görmek	anlar düşmendür hâzer eyle.
Yılan, çıyan, akreb vs. öldürmek	düşmânı kahr eyle.
Ejderha, porsuk	zâlim pâdişâh, zâlim begler göre.
Domuz görmek	bir yaramaz kişiyle şöhet ide.
Domuz eti yemek	harâm yiye.
Balık görmek veya yemek	ni'met şâhibi olup çok mâl eline gire.
Kurbağa	'abd-ı zâhid ola.
Bal arısı	hakîm ola bir mâldâr 'avret bula.
Sinek, karınca	teşvîş, hûrluk u muşîbetdür.
bit	mâl u rızk eline gire.
pire	hakîr ü za'îf ola.
Çekirge	ol gördüğü vilâyete 'asker gele.
şacını kesilmiş görmek	ğuşşadan kurtıla.

Başını, sakalını yolunmuş görmek	faķır ise	hāli hoş ola, düşmāna ġālib ola, kayġudan kurtıla.
Boynunu incelmış görmek		đini za‘īf ola.
Kendi başını kesilmiş görmek		ululuġdan hūr ola.
Aġzını baġlı görmek		küfr hāşıl ide.
Ayaġını baġlı görmek		tevbe eyleyüp şadaķa vire tā kim ziyān irişmeye.
Dilin uzaması		ġıybet ü mesāvi söyleye.
Dilini baġlı görmek		faķır ola.
Üst dişlerin çıkması		atası vü anası tarafından bir haşmı vefāt ide.
Alt dişlerin çıkması		anası fevt ola.
Dişin çıkıp ele gelmesi		oġlı doġa şāz ola.
Kendini yalın ayak görmek		tarlıġdan kurtıla bay ola.
Başını açık görmek		ma‘şiyetden tevbe eyleye.
Büyük zeker		ululuġ bulup hāli hoş ola.
Kavî zeker		kuvveti artup cümle işi ilerü gele.
Kendini kör görmek		đini gidüp zālim ola.
Aġlamak		sevinüp şāz ola.
Gülmek		kayġulanup ağlaya.
Burnu kanamak		genc, māl eline gire.
Cehâmet (donuk yüzlü) görmek		hoşluġ bulup rāhat ola.
İnsan, hayvan öldürmek		düşmāna zafer bula.

Dostu, akrabayı öldürmek	anlar dostlığı ziyâde eyleye.
Hapse düşmek veya boynunu zincirde görmek	kebâ'irden bir günâh işleye.
Hapisden çıkmak	şâz ola.
Kendini yüksek görmek	ulu mertebeye irişe.
Kendini semirmiş görmek	râhat bula.
Tırnaklarını kesmek	ğuşşadan kurtılup şâz ola.
Burnu süzmek	çok māl eline gire.
Necis üstüne oturmak veya bulaşması	vâfir dünyâ eline gire.
İşemek ve idrar yapmak	ğuşşadan kurtılup şâz ola.
Mushaf ve kitap üzerine işemek	bir oğlu doğa 'âlim-i Rabbânî vü hâfız-ı Kelâmu'llâh ola.
Mihriba işemek	bir oğlu doğa imâm ola.
Kuru ağacın yaprak çıkarması	oğlu doğa, māl eline gire.
Yaş ağacın kuruması	ekini az olup tarlık çeke.
İncir, zeytin ağacı görmek veya yemişinden yeme	kayğudan kurtıla.
Nar görmek veya yemek	helâl māl eline gire.
Elma, armut görmek veya yemek	'izzet bula, i'tibârı ziyâde ola.

Ayva görmek veya koklamak	zamānı ise bī-vaqt ise	ğāyet eyüdü bir miqdār altun eline gire. ayruluğdur.
İnab, Hurma ağacı görmek, yemişinden yemek		murādun, maḫşūdun bula.
Şeftali görmek veya yemek		bir hızmekār eline gire vaḫti hoş ola.
Koz (Ceviz) Ağacı		çok söyleyen ola.
Koz (Ceviz) yemek		öksüz māl yiye.
Badem görmek yahut yemek		ğurbete düşe ġarīb ola.
Zerdali görmek yahut yemek		mīr olup zaḫmet çeke.
Üzüm, kavun, karpuz görmek yahut yemek		cem‘ olmuş māl eline gire.
Kiraz görmek yahut yemek		bir maḫbūl oġlı doġa arḫasında rāḫat ola.
Soğan, Sarımsak, Karanfil görmek yahut yemek		ġam u ġuşṣa çeke vü gönli incine.
Buğday, dane hububat vs.		ğāyet eyüdü ucuzlıġa delīldür.
Ekmek görmek yahut yemek		ḫelāl māl eline gire gönli ġāyet hoş ola.
Aguz, Süt görmek		ḏīni muḫkem ola.
Bal, Helva, Şeker, Tatlı görmek veya yemek		gönli murādın bula çok māl eline gire.
Şarap içmek veya kendini sarhoş görmek		ḫarām yiye ḫarāma meyl eyleye.

İbni Sîrîn'den Tercüme Edilen Bir Rüya Tabîr-Nâmesi

Cevher görmek	bir 'avret ala oğlu doğa mîrâs yiye mâlî çok ola.
Altın yüzük takmak	mertebesi ziyâde ola.
Kırık yüzük	mertebesinden düşer.
Akçe	cümle murâdın maşşûdın hâşıl idüp şâz ola.
Yeşil giymek	ululuk bula vü bülend mertebeye irişe
Kızıl giymek	bir kimse ile ceng ü cidâl eyleye
Sarı giymek	bî-namâz ola vü zahmet çeke.
Gök (Mavi) ve siyah giymek	ğuşsa vü kayğu çeke.
Gök (Mavi)	kış günü ise devleti ni'meti ziyâde ola.
	yaz eyyâmında işuşsa çeke vü gönli tırıla.
	ise
Dülbend, Tac giymek	ululuk u devlet ü ni'met bulup çok mâl eline gire.
Kuşak kuşanmak	kuvveti artup mîrâs yiye.
Edik, Papuc, Mest, Yaşmak görmek veya giymek	evlenüp vakti hoş ola.
Tavla, Satranç oynamak	bir bâtıl iş işleye oynadığı kimselik ise düşmene gâlib ola.
Günah	arı 'amel işleye.
İyilik	'ömri uzun ola. helâl mâl eline gire.

SONUÇ

Bu tabîr-nâme, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu, 06241 numarada kayıtlı bir mecmua içerisinde bulunmaktadır. Dikkat çekici husus, akademik neşriyatlarda aynı koleksiyonda 06242 numarada bulunan tabîr-nâme zikredilirken bu metin gözden kaçmıştır. Bu da tarama işinin ne denli dikkat gerektirdiğini göstermektedir.

Tabîr-nâme, genel olarak türün diğer örneklerinden farksız değildir. İbni Sîrîn'den tercüme edilmiştir ve mütercimi ile müstensihî, istinsah tarihi bilinmemektedir. Arkaik kelime ve eklerin fazlalığı, diğer bazı dil hususiyetleri bu metnin, Eski Anadolu Türkçesi devrinin son dönemlerine doğru, 15-16. asırlarda yazılmış olabileceğine işaret eder.

İbni Sîrîn'den tercüme edilen diğer eserlerle mukayese edildiğinde muhtevası, rüya yorumları hususunda pek bir farkın olmadığı anlaşılmıştır. Tek fark, şekil yönünden olup çok daha muhtasardır. Tertibinde “bâb”lar yoktur ve “eger” kalıbıyla başlayarak segir-nâme/ihtilac-nâme tarzında tertip edilmiştir. Bu da tasnif çalışmalarına dördüncü bir maddenin daha eklenmesini elzem kılmıştır. Tabirler, kısa şekilde olup menfî mi müsbet mi olduğu hemen hemen aynı kelime kadrosuyla bildirilmiştir.

182 çeşit rüyanın tabiri müşahade edilse de bir cümlede aynı kategoride birden fazla unsur yahut durum zikredildiği için tabir sayısı 300 civarındadır. Bazı rüyaların tabirinde İslam dinine uygun olmayan izahlar da mevcuttur. Tabiri yapılan rüyaların %25'i olumsuz, %68'i olumlu manaya sahiptir. Müsbet karşılığı olan rüyalara daha fazla yer verilmesi, mütercimin pozitif yaklaşma, moral verme, iyiyi çağırma anlayışıyla hareket ettiğini gösterir. Koz yani ceviz görmek ve yemek ile ilgili rüya dışında, tabirlerde çok fazla fark yoktur. Cima bahsinde geçen bazı rüyalar ise günümüzdeki tabirlerin tam tersidir. Bu çalışmayla tabîr-nâme literatürüne ait bilinmeyen bir metin daha ortaya çıkmış ileride yapılacak yayınlara katkı sunulmuştur. Tabîr-nâme metinlerinde geçen tabirlerin mukayeseli olarak karşılaştırılması ve yorumlardaki benzerlik ve farkların ortaya konulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Bahadır, S. C. (2017). *İbni Sîrîn Rüyalar Kitabı Hazâ Ta 'bîr-nâme-i İbni Sîrîn*, İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.

Balaban, A. (2014). “Türkçe Yazma Tabir-nâmeler”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, (9), s. 112-132.

Baştürk, Ş. (2008). *Tüş Tabir-nâmesi*, Doktora Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi.

Çebi, İ. S. (2021). *Rüya Tabirleri Kitabı, Tercüme-i Kitâbü't-Ta'bîr*, İstanbul: Türkiye Yazma Eser Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Elbir, B. ve Uludüz, E. O. (2019). “İbni Sîrîn'den Yapılan Rüya Tabirnameleri ve Tercümeleri Üzerine”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (23), s. 461-477.

Erdoğan, A. (1993). *Türkçe Rüya Tabir-nâmeleri ve İbn-i Sîrîn'den Tercüme Edilen Bir Tabir-nâme*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Gökyay, O. Ş. ve Serdaroğlu Coşkun, V. (2010). “Tabîr-nâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 39, s. 331-333.

Otugüzel, A. (2018). *Tabir-nâme-i İbni Sîrîn-i Âfâkî*, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Sarıkaya, E. (2017). *Eski Türk Edebiyatında Rüya*, İstanbul: Gece Kitaplığı Yayınları.

Tabak, İ. (1999). *İbn Sîrîn'in Cevamiu't-Tabir Fi'r-Rüya Adlı Eseri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Tören, H. (2010). “Tabir-nâme”, *Türkiyat Mecmuası*, (20), s. 415-452.

Yücel, A. (1999). “İbni Sîrîn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 20, s. 358-359.

METİN³

HĀZĀ KĪTĀB-I İBNİ SİRİN

Hāzā Ta‘bīr-nāme Budur ve Bi-hi

Bilgil ki bu ta‘bīr müdevven kitāblardan iḥrāc olunup ‘Arabīden Türkiyye tercüme olundu. Tā kim vaḳt-i ḥācetde nazar idüp görilen rū’yānuḡ ta‘bīr[i] eyü ise Ḥaḳ Te‘ālā Ḥāzretlerine ḥamd [u] ṣenā eyleye. Eger yaramaz ise iḥtirāz idüp ṣadaḳa vire. **Eger bir kimse** rū’yāsında Taḡrı Te‘ālā Ḥāzretlerin görse ol kimse cehennemden āzād olup uçmaḡa dāḡil ola vü hem dünyāda māl vü ‘izzeti arta. **Eger** düşinde kāfir görse Müslimān ola vü **eger** sultān görse ‘ādil ola vü **eger** gedā görse bāy ü **eger** maḡbūbın görse ḡalāṣ bula. Ḳul görse āzād bula vü **eger** ḡaste görse ṣifā bula. Her kim rū’yāsında Ḥāzret-i Resūlu’llāḡ ṣalla’llāhu ve sellemi görse her ne işe niyyet iderse rāst gele yoḡsul ise bāy ola. Ḳurbette ise vaṡanına selāmet irişe ḡayḡudan āzād olup ḡurtıla ṣādān u ḡandān ola. **Eger** ferīṣteh görse ḡelāl māl eline gire vü oḡlu vü kız vü ḡayḡu ṣāz ola. **Eger** uçmaḡ görse cümle murādına irişüp dükeli ḡayḡudan āzād olup ḡurtıla. **Eger** uçmaḡ yemişinden yise mīrās yiye. **Eger** cehennemi görse Taḡrı Te‘ālā Ḥāzretinden ḡıṣm irişe. **Eger** ṡa‘āmından yise ḡarām māl eline gire. **Eger** ḡıyāmet ḡopmıṣ görse cümle ḡorḡulardan emīn ola. **Eger** ‘arṣ-ı⁴ ‘azīmi görse riyāset ü ni‘met ü rif‘at bula. **Eger** ay görse vezīr ola vü kenz ü ‘avret ü oḡlan devlet bula. **Eger** bu rū’yāy vü ‘avret görse ere vara. **Eger** ḡüneṣi görse salṡanat ü riyāset ü ‘ilm ü ‘adālet bula. **Eger** yıldız görse ululuḡ bula vü sözi [1b] mesmū‘ ola.

Eger ḡār u yaḡmur görse ni‘met ü bereket bula. **Eger** yüce ṡaḡlar görse ulu ḡiṣilere irişüp düşmene zafer bula vü ḡayḡudan ḡurtulup ṣāz ola. **Eger** ḡara yirler ü beyābānlar görse ḡayḡu vü ḡam u ḡuṣṣa ḡeke. **Eger** ḡum ḡaya vü kernic ü kirec ü kiremit görse endişe ile ḡelāl māl eline gire. **Eger** Muṣḡaf-ı ṣerīf ü kitāb görse mīrās yiye vü ḡelāl māl eline [gire]. **Eger** Ḳur‘ān-ı ‘azīm oḡusa devlet

³ Neşirde transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır. Kırmızı mürekkeple yazılan “eger” kalıp ifadesi siyah punto ile belirtilmiştir. Varak numaraları sayfa sonunda belirtilmiş olup metin tamir edilirken eksik yazılan kelime ve heceler, köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir. Müstensihden kaynaklı hatalar dipnotta gösterilmiş olup ek ve kelimelerin imlâında metne baḡlı kalınmıştır.

⁴ ‘arṣı

ü sa'âdet ü 'izzet ü rif'at bulup ömri uzun ola. **Eger** divît ü kalem görse 'avret ala vü hâkim olup istikâmet ile il [ü] vilâyet zâbihi ola. **Eger** mürekkeb görse kayğu vü guşsa çeke. **Eger** yazı yazar görse düşmenine zafer bula vü cemî' korkulardan emîn ola. **Eger** deniz görse veyâhüd denizün şuyundan içse sultânlığa lâıyık ise sultân ola degil ise cümle murâdına irişe vü kayğudan kurtılup şâz ola. Kendüyi gemi içinde görse lâkin geminün hünkârı olmasa işi bağlanup gam u guşsa içinde kala. **Eger** akar şu görse ya akar şudan mâl u ni'met bulup maşşûdına irişe. **Eger** kendüyi şuya düşmüş görse **eger** şu durı olsa guşşadan kurtıla şâz ola. **Eger** şu bulanık ise guşşaya düşe. **Eger** nûr görse Müslimânlık ü toğrulık ü hidâyet bula. **Eger** zulmât görse küfr ü dâlâlet ü azğunluk bula. **Eger** karanlıktan aydınlığa çıkar görse borcu var ise ödeye azğunlukdan kurtıla. **Eger** âteş görse zahmet ile harâm mâl eline gire. Ba'zılar savaşı ide dimişler. **Eger** kendü elinde yanmış meş'ale [2a] vü şem' ü çirâk tutulursa korkudan emîn ola oğlı toğa vü eline mâl gire.

Eger şehir ü hisâr ü kal'a görse vü câmi' vü mescid görse eylüge vü ni'mete irişe. **Eger** mescidde namâz kılar görse iki cihânda 'azîz ola. **Eger** minbere vü minâreye kendüyi çıkar görse eger ehli ise gâyet eyüdü hürmete vü ululığa vü riyâsete delîldür. **Eger** ehli degül ise bir iş işleye ki halk içinde nâ-mağbûl ola. **Eger** evler ü köşkler ü sarâylar⁵ görse bir bây 'avret ala mâlî ziyâde ola veyâ oğlı toğa. **Eger** kendü evinde düğün konukluk ü çalgı çığan görse ol eve muşîbet gire. **Eger** kapu görse dirliği vü rûzgârı hoş ola vü eger kapu açuk görse yâhüd açsa işi yûriye vü günden güne vakti hoş ola. **Eger** kendüyi hammâmda görse borca gire guşsa çeke. **Eger** hammâmdan çıkmış görse borcu ödeyü guşşadan kurtılup şâz ola. **Eger** bağ [u] bağçe vü büstân görse kulı vü câriyesi çok ola. **Eger** misk ü 'amber ü gül ü reyhân vesâ'irler işmâ' idüp mâl eline gire. Her kim yaramaz nesne görüp kôklaşa kayğuya düşüp guşsa çeke. **Eger** âlet-i harbdan kılıc ü kalkan ü cübbe vü cevşen vesâ'ir cenk âletlerin görse kuvveti artup ululuk bula düşmene gâlib ola. **Eger** pâdişâh ü kâdî görse gören kimse şâlih ise mâlî 'izzeti artup meşhûr kişi ola. **Eger** ehl-i fesâd ise zindâna düşe zahmet çeke vü eger tevbe [2b] vü istiğfâr idüp şadağa virürse devlet ü sa'âdet bula.

Eger karı 'avretler görse 'ömri uzun ola vü dünyâ eline gire. Eger atasını vü anasını görse şefkati vü merhameti ziyâde ola. Eger kendüye nikâh düşmeyen 'avretlere cimâ' ider görse anlardan eylük göre. **Her kim** meyyite cimâ' ider görse ulu mertebeye yitişe. **Eger** hayvâna cimâ' ider görse işi iyi olmağa delîldir. **Eger** bir 'avret cimâ' iderse görse devleti olup ni'met şâhibi ola. Kendü 'avretine cimâ' ider görse ümîd itdügi eline gire. **Her kim** oğlana cimâ' ider görse büyük kişiden

⁵ sarâylar

eylük görüp ni‘mete irişe. **Eger** gusl ider görse borcu dar ise ödeye kaygudan āzād ola vü belādan emīn ola. **Eger** ölüyi dirilmiş görse murādın ü maḫṣūdın bula. **Eger** kendüyi ölmüş görse ‘ömri uzun ola. **Eger** ölüyi güler görse guṣṣa vü ḡamdan emīn ola. **Eger** ölüyi ağlar görse ümīzdür ki ol ağlayana rahmet olmuş ola. **Eger** ölü diriye bir nesne vürse bir nesne eline gire. **Eger** ölü bir ta‘ām taleb eylese cānı içün ṣadaḡa vireler. **Eger** kendüyi hevāda uçar görse uzaḡ sefere gide. **Eger** hevāda uçar kuşlar görse veyāḥūd aşlarından yise vilāyet şāḥibi ola murād ḥāşıl ide. **Eger** tavuk eti yise bir kızuḡ bekāretin zā’il idüp şafālar bula. Kendüyi ata süvār olmuş görse ‘izz ü cāh ululuk bulup cemī‘ maḫṣūdına irişe. **Eger** at etin yir görse pādīşāḥ tarafından murādı ḥāşıl idüp māl eline gire. **Eger** kātır görse [3a] veyāḥūd kātıra binse sefere gide.

Eger yalnızcaḡ kātıra binse bir ‘avret ala lākin oḡlı vü kıızı olmaya. **Eger** ḥimār görse veyā binse devlet ü sa‘ādet aḡa yār ola. **Her kim** ḥimārdan düşse ‘ibādete meşḡul olup ṣadaḡa virmek gerekdür ki ecel ḡorḡusı vardır. **Eger** deve görse [ve]yā binse ḡāyet ḡoş bir ‘avret alup ni‘met bula. **Eger** fıl görse [ve]yā binse pādīşāḥlığa lāyık ise pādīşāḥ ola degil ise mertebeler bula. [**Eger**] şu şıḡırnı görse beglere yakın ola. [**Eger**] kelbe binse bir yirün begligin aḡa vireler. **Eger** öküz binse pādīşāḥa yakın ola. **Eger** öküzü altından alsalar muşībetden ma‘zül ola. **Eger** inek ü buzaḡu görse rızḡ kapusu açıla. **Eger** çok ḡoyun görse eḡibbāsı çok ola. **Eger** ḡoyunu boynunda getürür görse rızḡı ziyāde ola. **Eger** ḡoyun ḡurbān görse belālardan emīn ola. **Eger** ḡoyun eti yise bir ‘avret sebebiyle ni‘met bula. **Eger** ḡuzı oḡlaḡ görse veyā etlerinden yise bir miḡdār ni‘met bula. **Eger** keḡi görse rızḡı çok ola. **Eger** etinden yise ḡaste ola. Keḡi vü ḡoyun başların görse ‘ömri uzun olup ni‘mete irişe. Geyik ṡavşan vesā’ir eti yinür ḡayvān görse ni‘met bula. **Eger** ayu vü ḡurd u arşlān ü kedi vü kelb vesā’ir yırtıcı cānavār görse düşmānı var ise ḡazer eyleye ki bunlar āşikāre düşmendür. **Eger** bunları öldürse düşmānlarına zafer bulup ḡālib ola. **Eger** yılan u ḡiyān ü ‘aḡreb vesā’ir zehirlü cānavārlar görse anlar düşmendür ḡazer eyle vü ‘avretdür mekrinden şaḡına. Bu zıkr olan cānavārları [3b] ḡatl ider görse düşmānı ḡahr eyle. **Eger** ejderḡa vü porsuḡ görse zālīm pādīşāḥ vü zālīm begler göre.

Eger ḡinzīr görse bir yaramaz kişiyile şoḡbet ide. **Eger** etinden yir görse ḡarām yiye. **Eger** balıḡ vesā’ir şu cānavārları görse ya etlerinden yise ni‘met şāḥibi olup çok māl eline gire. **Eger** ḡurbaḡa görse ‘abd-ı zāhid ola. **Eger** bal arısı görse ḡakīm ola bir mālđār ‘avret bula. **Eger** sinek ü ḡarınca görse teşvīşe eger sā’ir çok cānavār görse ḡürluḡ u muşībetdür. **Eger** bit görse māl u rızḡ eline gire. **Eger** pire görse ḡaḡīr ü za‘īf ola. **Eger** çekirge görse ol gördüḡi vilāyete ‘asker gele. **Eger** kendi şaḡını kesilmiş görse ḡuṣṣadan ḡurtıla. **Eger** başını vü şaḡalını yolunmuş görse faḡīr ise ḡālī

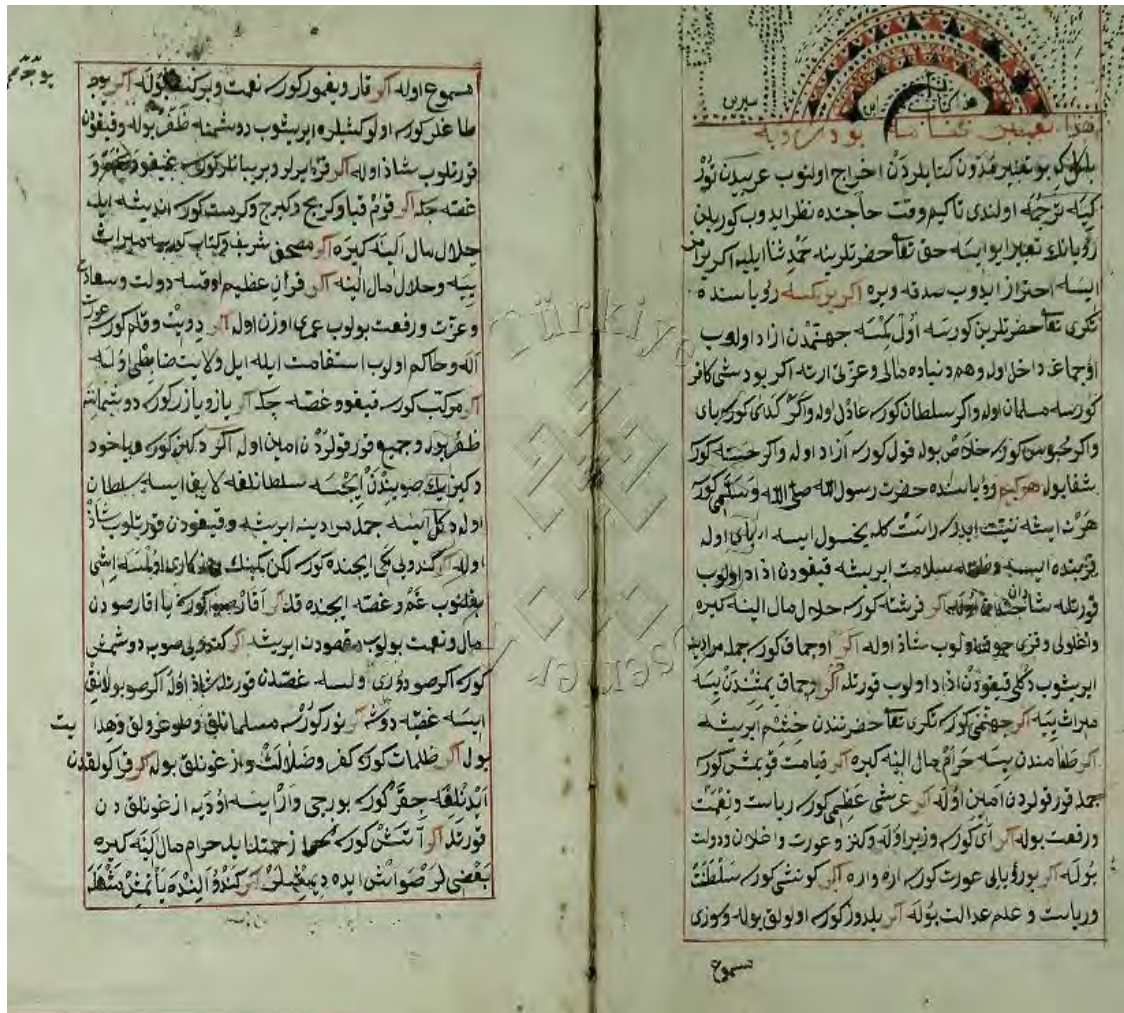
hoş ola vü düşmāna gālib ola vü kayğudan kurtıla. **Eger** boynını incelmış görse dīni za'îf ola. **Eger** kendü başını kesilmiş görse ululukdan hūr ola. **Eger** ağzını bağı görse küfr hāşıl ide. **Eger** ayağını bağı görse tevbe eyleyüp şadağa vire tā kim ziyān irişmeye. **Eger** dilini uzamış görse ğıybet ü mesāvī söyleye. **Eger** dilini bağı görse gāyet fakîr ola. **Eger** yukarı dişlerin çıkar görse atası vü anası tarafından bir haşmı vefāt ide. **Eger** aşağı dişlerin çıkar görse anası fevt ola. **Eger** bî-zahmet dişi çıkup eline gelür görse oğlu doğa şāz ola. Kendüyi yalın ayak görse tarlıktan kurtıla bay ola. **Eger** başını açık görse ma'siyyetden tevbe eyleye. **Eger** zekerini büyük görse ululuk bulup hālî hoş ola. [4a]

Eger zekerini kavî görse kuvveti artup cümle işi ilerü gele. **Eger** kendüyi kör olmuş görse ne'uzubi'llāh dīni gidüp zālīm ola. **Eger** ağlasa sevinüp şāz ola. Eger gülse kayğulanup ağlaya. **Eger** burnı kanasa genc [ü] māl eline gire. **Eger** ceḥāmet ider görse hoşluk bulup rāhat ola. **Eger** ādem ü hayvān öldürse düşmāna zafer bula. **Eger** kendü dostın vü akrabāsın öldürse anlar dostlığı ziyāde eyleye. **Eger** kendüyi habs içinde görse yāhūd boynını zencîrde görse kebā'irden bir günāh işleye. **Eger** kendüyi hapisden çıkar görse şāz ola. **Eger** kendüyi yüksek görse ulu mertebeye irişe. **Eger** kendüyi semürmüş görse rāhat bula. **Eger** dırnakların keser görse ğuşşadan kurtılup şāz ola. **Eger** burnı süzip içi giderse çok māl eline gire. **Eger** necis üzerine otursa ya bir necis bir yerine bulaşsa vāfir dünyā eline gire. **Eger** bevl ü gā'it eyler görse ğuşşadan kurtılup şāz ola. **Eger** muşhaf u kitāb üzerine bevl ider görse bir oğlu doğa 'ālim-i Rabbānī vü ḥāfız-ı Kelāmu'llāh ola. **Eger** mihrāba bevl ider görse bir oğlu doğa imām ola. **Eger** kurı ağacı yapraklanmış görse oğlu doğa vü māl eline gire. **Eger** yaş ağacı kurumuş görse ekini az olup tarlık çeke. **Eger** incir ü zeytūn ağacı görse yāhūd yimişinden yise kayğudan kurtıla. **Eger** nār görse ya yese ḥelāl māl eline gire. **Eger** elma veyā armud görse ya yise 'izzet bula vü i'tibārı ziyāde ola. **Eger** ayvā görse ya kıoklasa zamāmı ise [4b] gāyet eyüdü bir miqdār altun eline gire.

Eger bî-vaḳt [görse] ayrulukdur. **Eger** 'ināb u ḥurmā ağacı görse ya yimişinden yise murādun ü maḳşūdun bula. **Eger** şeftālū görse ya yise bir hizmetkār eline gire vaḳti hoş ola. **Eger** koz ağacı görse çok söyleyen ola koz yise öksüz mālî yiye. **Eger** bādem görse ya ufadıp yise ğurbete düşe ğarīb ola. **Eger** zerdali görse ya yise mîr olup zahmet çeke. **Eger** üzüm ü kavun ü karpuz görse ya yise cem' olmuş māl eline gire. **Eger** kīrāz görse ya yise bir maḳbūl oğlu doğa arkasında rāhat ola. **Eger** soğan u şarımsak u karanfil ü bunun mişālî acı nesneler görüp yise ğam u ğuşşa çeke vü gönli incine. **Eger** buğday u dāne olmuş ḥubūbāt görse gāyet eyüdü ucuzlığa delîldür. **Eger** ekmek görse ya yise ḥelāl māl eline gire gönli gāyet hoş ola. **Eger** ağuz u süd ü bunlardan hāşıl olan

nesneler görse dīni muhkem ola. **Eger** bāl ü helvā ü şeker ü kand nebāt vesā’ir tatlu ta‘āmlar görüp yise gönli murādın bula çok māl eline gire. **Eger** şarāb içse veyā kendüyi serhoş görse harām yiye harāma meyl eyleye. **Eger** cevāhir görse bir ‘avret ala oğlı doğa mīrās yiye mālı çok ola. **Eger** altun yüzük takınsa [görse] mertebesi ziyāde ola. **Eger** yüzügi sınımış görse mertebesinden düşer. **Eger** akçe görse söz[i] gülünc ola cümle murādın maqşūdın hāşıl idüp şāz ola. [**Eger**] yeşil giyse ululuk bula vü bülend mertebeye irişe. **Eger** kıızıl giyse bir kimse ile ceng ü cidāl [5a] eyleye **Eger** sarı giyse bī-namāz ola vü zahmet çeke. **Eger** gök ü siyāh giyse guşsa vü kaygu çeke. Gök kış günü ise devleti ni‘meti ziyāde ola. [**Eger**] yaz eyyāmında ise guşsa çeke vü gönli tarıla. [**Eger**] dülbend ü tāt giyse ululuk u devlet ü ni‘met bulup çok māl eline gire. [**Eger**] kuşak kuşanmış görse kuvveti artup mīrās yiye. [**Eger**] edik ü pābūc ü mest ü yaşmak görse veyāhūd giyse evlenüp vaqti hoş ola. [**Eger**] nerd ü satranc oynasa [görse] bir bātıl iş işleye oynadığı kimselik ise düşmene gālīb ola. **Eger** güneş görse arı ‘amel işleye. **Eger** eylük görse ‘ömri uzun ola. **Eger** yine eylūgi görse helāl māl eline gire. [5b]

Tıpkıbasım

[2a]

[1b]

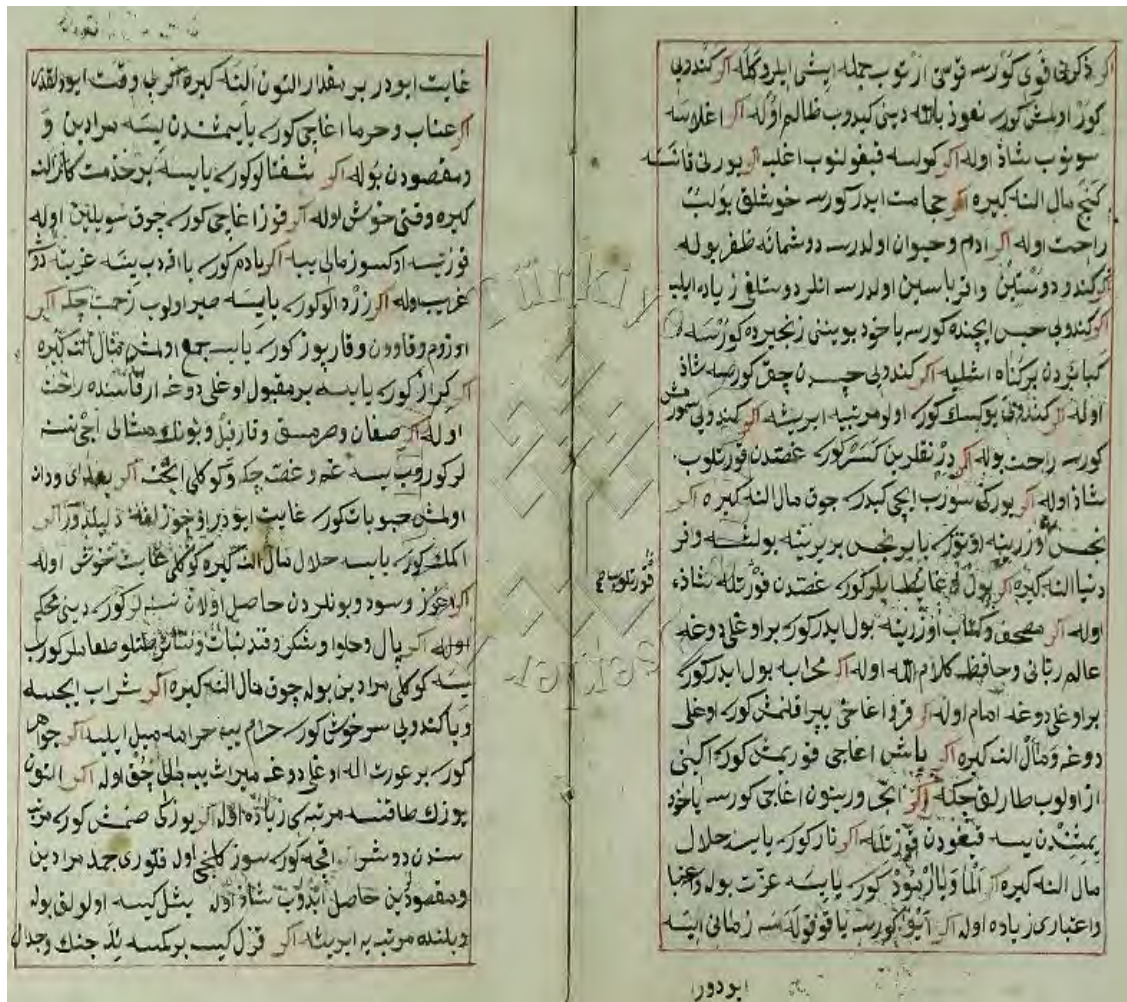
[3a]

[2b]

[4a]

[3b]

[5a]

[4b]

[5b]